

Pesmice Franceta Kosmača. V Zagrebu 1864. 12. 47. Nat. K. Albrecht. Predgovor jim je spisal Matevž Trnovec, kateri v njem tudi pravi: „Rajni je bil visoke, čvrste postave, pravi korenjak na telesu in duši. . . V peti šoli že loti se predstavljaja greške Ilijade, ktere je prvi dve knjižici poslovenil v izvirnej meri in ju potem v šestej in sedmej šoli pilil in popravljaj. Kakor pridna bučelica znal je tudi šolske počitnice obračati v svojo in splošno korist nabiraje v tem času narodne pravlice, vraže, vganjke, prislovice in pesni (gl. Torbica, Drobtinice itd.), katerih je mnogo nabral in izročil slavnemu profesorju v goriškem semenišči g. Kocijančič Stepanu. Učil se je pridno posebno slovanskih jezikov. Hrovaški je prav dobro govoril in pisal, česki je dobro razumel, kaj rado pa je rusovske bukve prebiral. Bil je v resnici pravi domoljub in ne le Slovenec, ampak Slovan, ter nikakoršen strašivec itd.“ — Zložil je pesmi p. Očevini, Sloveniji, Zavičaju . . Slovanska zarja, Prešernu, Vodniku, Lambergar, Mladenič na mogli itd. Na primer bodi:

Sloveniji.

- | | |
|---|---|
| 1. Prelepa si slovenska domovina!
V planjavah tvojih snegovi kopné,
V dolinah tvojih reke se valé,
Prežlahna loza krije ti brdina. | 2. Bogata si slovenska domovina!
Sreberne kaplje tebi se cedé,
Koristne rude tebi se talé,
Redi te voda, gora in dolina. |
| 3. In zemlja ti se pišes Slovenija,
Oj kako radost mi srce prešine,
Ker morem šteti se med tvoje sine. | 4. Al zraven mila žalost, domačija,
Osrčje za te vneto mi zaliva,
Ker zmir še tuja moč na tebi biva. |

Ljudski učitelj in kmetško gospodarstvo.

(Za okrajno učiteljsko konferencijo Ljubljanske okolice v 27. dan julija t. l. pripravil J. Svetin a).

Mnogo se je v novejšem času razpravljalo v zborih, pisalo v knjigah in časnikih ter nasvetovalo marsikatero sredstvo, s katerim bi se moglo rastočej bedi in propadu kmetijstva izogniti ter mu pripomoči do one stopinje blagostanja, ki jo zavzema v sosednih naprednih deželah.

V tekočem stoletji napredka napredovalo se je silno v vseh strokah, napredovalo se tudi v kmetijstvu. Človeštvo izumilo je sredstva, s katerimi hoče podvreči si vsako ped zemlje, ž njimi gospodovati v zraku in na vodi; ta sredstva mu primorejo, da si v najkrajšem času z malim naporom svojih telesnih moči od natornih darov prisvoji največ haska. Kdor pa ne napreduje s časom, poplavijo ga časa valovi. V tem obziru smo v našej ožji domovini mnogo zaostali za drugimi deželami. Napredovati nam je treba, to je jedino sredstvo, da se doseže napredek na gospodarstvenem polji. Priznana pa je resnica, kako trdno se drži naš sicer razumen kmet starih načel in navad, kako težko ga je sprijazniti z novimi iznajdbami, ki jih smatra za ničeve novotarije.

Ljudski šoli se tedaj nalaga velevažna, a težavna naloga, z besedo in vzgledom kmetovalca pridobiti za nove nazore v otročjem za vse dobro in koristno vzprejemljivem srci vcepiti veselje do naprednega kmetovanja, prihodnji naraščaj seznaniti z onimi vednostmi, ki so podloga umnemu gospodarstvu sedanjega časa.

Na ta način bode ljudska šola, ne le kot gojiteljica raznih ved in znanosti, marveč tudi kot pospeševalka narodovega blagostanja svojo zadačo povoljno rešila ter prihodnji generaciji osigurila boljši obstanek.

V to svrhu vpeljali so se v ljudski šoli kmetijski nadaljevalni tečaji za učence povnljalne šole. Osnoval se je učni črtež za kmetijska nadaljevalna izobraževališča, ki

naj služi v podlogo in ravnilo pri sestavi učnih črtežev za nadaljevalne tečaje. Obseg učne tvarine ima se uravnati po naobrazenosti učencev, po številu učnih ur v posameznih tečajih in slednjič po krajevnih razmerah.

Ker so se učni predmeti nadaljevalnic razun kmetijstva itak užé v vsakdanji in ponavljalni šoli bolj ali manj obširno predavali, naj se tedaj učitelj v kmetijskem tečaju ne spušča predaleč v učeno, globoko in predrobno razlaganje posameznih naukov, da ne trati užé itak skromno odmerjenega časa na kvar glavnemu predmetu — kmetijstvu, temveč naj užé prebavljeno učno snov z učenci ponavlja in primerno dopolnjuje.

Pri izbiranju učnega gradiva iz kmetijstva ozirati se je učitelju na užé imenovani učni črtež in na nedostatke, ki jih je med ljudstvom opazil v raznih strokah kmetijstva; tū pred vsem omenjam sadjarstva, o katerem v naslednjem nekoliko obširneje.

Sadjarstvo ali ovočarstvo je zeló važna, a žal — pri nas do sedaj zeló zanemarjena panoga kmetijstva. Ljudski učitelj more dokaj pospeševati napredek v sadjarstvu ter marsikaj storiti, da postane sadjarstvo vir blagostanja. Razume se, da mu je treba, ako hoče doseči povoljen uspeh, v prvi vrsti veselja in navdušenosti do stvari same, praktičnega znanja in potrebnih pripomočkov, kajti nazornost je, kakor pri pouku v drugih predmetih, tudi tukaj glavna stvar; z zgolj teoretičnim poučevanjem se bode malo ali pa celó nič doseglo.

Pouk v sadjarstvu pa je še le dovolj nazoren in praktičen na podlogi pravilno urejenega šolskega vrta in, ako ima učitelj vsa potrebna učila na razpolaganje. Umeje se, da šolski vrt ne more vzrasti kar čez noč iz zemlje; treba je leta in leta, ako se hoče kaj poštenega narediti in vender se nikdar ne izgotovi, ker človek se vedno učí kaj boljšega in novega. Dokaj truda in denarnih žrtev je treba učitelju, predno izpremení kos neobdelane zemlje v vzgleden šolski vrt. Tū je treba staviti ograjo, zemljo globoko prekopavati, napeljevati pota in steze; treba še drugih vrtnarskih del, kojih učitelj s svojimi šibkimi učenci ne more izvrševati; mora si tedaj od svoje pičle plače pritrirati marsikak krajcar, da si najame delavskih močí, kajti občina navadno svojo blagajnico v ta namen nerada odpira. Učitelja vodi in vzpodbuja pri takem nehvaležnem delu vzvišena zavest, da dela v občini blagor in korist ljudstva in največje zadostenje za njegov trud mu bode, ko bode videl, da se je ta ali oni občán, ki se mu je pri njegovem neumornem delovanju posmehoval, gredoč mimo spretnega in z lepim drevjem nasajenega šolskega vrta, vnel za sadjarstvo ter prišel do prepričanja, koliko se doseže, če je človek marljiv in vztrajen.

Šolski vrt pa ni le učilnica, kjer si mladina pridobiva potrebnega znanja o umnem sadjarstvu in kmetijstvu sploh, temveč tudi prostor za njeno vzgojo, kjer si blaži duhá ter vnema za vse lepo, dobro in blago. V srci marsikaterega otroka se le-tu dá obuditi kal, ki je pomenljiva za vse njegovo prihodnje življenje. Otroci, koje je učitelj napeljeval k ljubezni in veselju do sadjarstva, ne bodo zlobno poškodovali drevesca; imeli bodo spoštovanje do javnih nasadov. Drevesnica je učitelju najbolje sredstvo, da otroku pokaže, koliko je sadjarstvo vredno. Da si učenci, kolikor možno, urijo v vseh sadjarskih postopkih, treba je, da po učiteljevem navodu lastnoročno izvršujejo posamezna dela, tedaj sami sejejo, presajajo, plemenijo in obrezujejo. Prvi poskus, ki se učencu posreči, razveseli ga, utisne se mu globoko v spomin, da ga nikdar ne pozabi.

V prostih urah naj gre učitelj z večimi učenci, ki so se v šolskem vrtu odlikovali, po posameznih vaških vrtilih in naj na tamošnjem sadnem drevju izvršuje potrebna dela. Ko sosedje uvidijo korist tacegu dela, plemenili bodo tudi sami svoje slabo drevje s čepiči boljših vrst, vzlasti tacih, kotere v dotičnem kraji rade in obilo obrodijo in katerih sad se dá porabiti za kupčijo. Take čepiče naj jim učitelj preskrbí iz šolskega vrta, ako ima užé za to sposobna drevesa, ali pa naj jih pri kakem odličnem sadjerejcu za-nje naročí.

Poglavitni namen drevesnic ljudskih šol je pač ta, da se vzgojuje v njih plemenito, visokodebelnato sadno drevje, kajti — ako se prodajajo kmetu slabotna, nizka drevesca, kojih kmet ne ceni, ker si misli: kdaj bode iz tega drevo, — tedaj se za-nje malo zanima, in nasledek tega je, da hudobni in nerodni ljudje, pasoča se živina in zajci drevesce ugonobijo, da v prav malo letih iz gospodarstva izgine. Ako hočemo, da se bode sadno drevje zaželjeno po kmetijah množilo, je treba, da se oddaje iz šolskih vrtov drevje, kateremu so lepa, visoka in močna debla užé vzgojena. Tako drevje bode cenil najpriprostejši kmet, ga bode skrbno gojil ter pazil, da se ohrani.

To so tedaj poglavitne točke, na katere naj se ljudski učitelj ozira, da si pridobi srca občinstva, sredi katerega deluje, da budi in širi med národ veselje do sadjarstva, ga unema in vzpodbuja k vztrajnemu delu, vsled katerega se bode v malih letih naša ožja domovina preobrazila v velik krasni sadni vrt, ki bode ne le v ponos in kinč národa, temveč tudi vir blagostanja.

Zloga mej učiteljstvom.

(Poleg konferenčnega poročila.)

„Nepokojni vi ljudjé!
V daljno strmo visočino,
V tamnih brezen globočino
Hrepenijo vam željé!
Eno pak potrebno je:
Skrbi zase, ljubi brata,
Dvigni ga, odpri mu vrata
In sodnik naj bo sréc!“

Levstik.

Učiteljski stan je svet stan, kajti ljudski učitelj nosi blagor izobraženosti ubogemu človeškemu rodu tudi v skrita gorska selišča, a da je težaven, jako težaven, pritegne mi vsak človek. Izvestno znano, da bi svet sè svojim licemerstvom ne navduševal učiteljstva na delovanje vzvišene ideje — izobraževanja človeškega rodu, ako bi ne nosilo učiteljstvo užé v srci dušnega zadostenja za sveto stvar. Ker ima učiteljstvo — mislim ljudsko učiteljstvo — učiteljstvo v obče imenovano tako vzvišeno nalogo na svetu, ni vesela prikazen to, da svoje moči razdvajamo a mejsebojno nezlogo. To je našim sovražnikom orožje, na korist jim tudi ni toliko, a nam samim je le na škodo.

Ne mislim, da bi tožil o zdanjih časih ter hvalil preteklost „njega dnij“, naravnost povem, da v tem nisem črnogledec. Ne bode mi torej samo tožiti o naši nezlogi, marveč tudi pohvalim našo stanovsko zlogo. — Preudarimo tedaj: 1. kaj ovira zlogo mej učiteljstvom, 2. kakova bode, da bode na blagor učiteljstvu liki javnemu uradniškemu stanu ter šoli, 3. da ne bode tolikanj vohunstva višjim šolskim oblastvom.

Pogostokrat se dogaja, da je človek sam sebi najhujši neprijatelj. Živí in dela sebi na škodo, da si se mu večkrat povrača pravo spoznanje. To veljá v širšem pomenu za kateri koli stan posebe. Kakor posamezni človek, isto tako boleha ves stan za raznimi boleznimi.

Nahajamo človeka, kateri živí in deluje do smrti zvest mladeniškim idejalom svojim. Značajni svet ga imenuje svojega ter je ponosen nanj; nekateri drugi in vsi značaji, ki ne stoje na svojih nogah, se mu posmehujejo ali ga milujejo.

Nihče mi ne bode oporekal, da pravi značaj ni prvi vir zlogi — kakor je nasprotno neznačajnost — v obče tudi prvi vir nezlogi. Hvala Bogu! mej slovenskim učiteljstvom nahajamo še mnogo pravega značaja.

Istina je, naš stan je star, odkar stojí svet, a pravno stališče je dobil v Avstriji še - le pred nekaj leti. Ta činitelj, prehod iz stare v novo šolo, oviral je učiteljstvo, da